

Wm. R. Ransom

O. qu.
210

0.4.210

*R A P P O R T omtrent den stand der longziekte in November 1884, in
het Spoelingsdistrict.*

Aan Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken.

Ingevolge Uwer Excellentie's opdracht om nadere maatregelen te beramen ter uitroeiing van de longziekte in het spoelingsdistrict, hebben de ondergeteekenden de eer de volgende opmerkingen en voorstellen aan Uwer Excellentie's oordeel te onderwerpen.

Het blijven voortbestaan van de longziekte in het spoelingsdistrict, in weerwil der toepassing van:

a. het stelsel van *algemeene inenting* van het rundvee, met *afmaking* (of slachting van wege den eigenaar) *van het zieke vee*, en na dien van

b. het stelsel van *afmaking van het zieke en het verdachte vee*;

moet huns inziens worden toegeschreven aan de volgende omstandigheden.

Wat *a* betreft — aan de niet volstreekte zekerheid, dat bij elk ingeënt rund de inenting het ontstaan van onvatbaarheid voor de longziekte ten gevolge heeft.

Wat *b* aangaat — aan het onmerkbaar begin der ziekte en het in den regel lang tijdsverloop alvorens haar bestaan bij een dier herkend of zelfs maar vermoed wordt.

Ad a. Hoe nuttig de inenting als voorbehoedmiddel ongetwijfeld ook zij, toch kan zij niet geacht worden bij elk rund de vatbaarheid voor de ziekte op te heffen; zoodat, óók indien deze maatregel met de meeste zorg en nauwgezetheid uitgevoerd wordt, er onder de ingeënte runderen enkele zijn zullen, waarop de alsnog aanwezige en door voorkomende ziektegevallen opnieuw vermeerderde smetstof vat zal hebben.

Wat de wijze betreft, waarop de algemeene inenting in het spoelingsdistrict toegepast is, dient echter tevens opgemerkt te worden, dat in elk der jaren 1880, 1881, 1882 en 1883 deze in mindere of meerdere mate, en somtijds zelfs veel te wenschen overgelaten heeft, wegens gebrek aan entstof. Tot het toegepaste stelsel van inenting behoort volgens art. 6 van het Koninklijk besluit van 17 Augustus 1878 (*Staatsblad* n°. 128), dat al het ingevoerde vee binnen 3 dagen na de aankomst ingeënt en tusschen den 7den en den 10den dag na de inenting gebrandmerkt moest worden, en eerst na dien met het aanwezige vee in aanraking mocht komen. Toch is het een feit, dat in elk der genoemde jaren, wegens tijdelijk gebrek aan entstof, vee oningeënt gebleven en ander vee veel te laat ingeënt is.

Ad b. De uitroeiing van elke bron van smetstof (*afmaking van elk ziek rund*) en tevens van elke vermoedelijke bron van smetstof (*afmaking van elk verdacht rund*) kan bij deze zoo verborgen en langzaam optredende en verlopende ziekte niet telkenmale zóó spoedig tot uitvoering komen, dat niet te voren, d. i. vóór het merkbaar zijn van een ziektegeval, de smetstof overgebracht kan worden naar andere stallen die met voor de ziekte vatbaar vee bezet zijn.

Dat de streng toegepaste maatregel *van afmaking van het zieke en verdachte vee* (met zorgvuldige ontsmetting) op zichzelf in staat is, onder gewone omstandigheden, de longziekte uit te roeien, is in verloop van tijd reeds zoo overvloedig gebleken, dat voor twijfel dienaangaande geen grond meer bestaat. Immers, en in Nederland en in andere landen is zij door dien maatregel geheel uitgeroeid in gemeenten en provinciën, waar zij meer of minder uitgebreid heerschte en nadat zij er reeds meer of minder langen tijd had geheerscht.

Wat echter onder gewone omstandigheden, namelijk bij de gewone wijze van veehouding ten deze mogelijk is, is het daarom nog geenszins bij de veehouding in het spoelingsdistrict. De omvang waarin en de wijze waarop de veehouding aldaar gedreven wordt, maakt, zoodra eenmaal longziekte in een stal bestaat, de gelegenheid tot het besmet worden van het vee van menigen anderen stal zóó gemakkelijk, dat de laatstgenoemde maatregel groot gevaar moet loopen van te kort te schieten. Ongetwijfeld kan ook in het spoelingsdistrict de ziekte er door tegengegaan, het groot aantal ziektegevallen tot een betrekkelijk klein getal teruggebracht worden; maar afdoende hulp, namelijk geheele uitroeiing, kan zelfs na jaren strijdens kwalijk er van verwacht worden. Al vervolgt men aldus ook de ziekte met den grootsten ijver en de meeste zorg, om in elken stal, waar men haar vindt, het gevaar van verdere uitbreiding onverwijd te keeren door de zieke en de verdachte, dus alle dieren af te maken, toch bestaat er alle kans, dat zij zal blijven voortduren — en dan wel enkel om deze reden, dat men niet bij machte is haar telkenmale tijdig genoeg te ontdekken.

De geheel bijzondere verhoudingen, waaronder het rundvee in het spoelingsdistrict verkeert, zijn ons bij een onderzoek ter plaatse, met voorlichting door den districtsveearts LAMÉRIS, ten volle duidelijk geworden. De besmetting van gezond door longziek vee wordt er voortdurend in de hand gewerkt door de volgende omstandigheden:

1°. Op een terrein van betrekkelijk kleinen omvang bevindt zich voortdurend eene groote hoeveelheid vee opeengehoopt.

2°. De stallen, waarin dit vee verpleegd wordt, verkeerden in den regel in een toestand die voor de goede toepassing der maatregelen tot wering van besmetting zeer groot gevaar oplevert. De meeste zijn op drassigen bodem van hout opgetrokken en vormen als het ware zeer lage koepakhuizen met balkenwerk in velerlei richting, waarin het vee nagenoeg aaneengesloten opgesteld en overigens ter nauwernood ruimte voor gangen overgelaten is; zij zijn donker, niet geventileerd en zeer onrein. Ook de weinige stallen, die door betere constructie en iets meer ruimte op dezen regel eene uitzondering maken, zijn met vee overvuld.

3°. Verschillende dezer stallen van denzelfden eigenaar zijn naast of bij elkaar gelegen; vaak loopen zij zelfs in elkaar. Bovendien liggen ook stallen van verschillende eigenaren in grooten getale in elkaars onmiddellijke nabijheid. Dat in dezen stand van zaken de onverwijde afzondering van ziek en van verdacht vee ter voorkoming van verdere besmetting niet veel te beduiden kan hebben, behoeft wel geen betoog.

4°. Voortdurend heeft er onder al dit rundvee veel beweging plaats. Er wordt gestadig vetgemest vee uitgevoerd, terwijl de daardoor opengevallen plaatsen in de stallen zoodra mogelijk door invoer van nieuw aangekocht vee weder bezet worden. Dat bij dit bedrijf en den daarmee gepaard gaanden veehandel, door samenkomst van vee de verborgen ziekte gemakkelijk overgedragen kan worden, is duidelijk. Zelfs is het niet onwaarschijnlijk, dat ook menschen, door in verschillende stallen en tusschen allerlei rundvee te verkeerden, de smetstof van den eenen naar den anderen nabijgelegen stal kunnen overbrengen.

Als redenen voor het blijven voortbestaan der ziekte, enkel door voortgezette, onmiddellijke of middellijke besmetting van het eene rund door het andere, moeten mede aangevoerd worden:

5°. De ongunstige ligging van slachtplaatsen van ziek en verdacht vee in de nabijheid van veestallen. Bepaaldelijk geldt deze opmerking de slachtplaats te Overschie, die herhaaldelijk tot het uitbreken der ziekte in nabijliggende stallen, naar aldaar door belanghebbenden beweerd wordt, aanleiding heeft gegeven.

6°. De ontduiking of onvoldoende naleving van de bestaande voorschriften, wat betreft aangifte, vervoer enz.

7°. Vermoedelijk ook hier en daar het ontoereikend zijn van de aangewende ontsmettingsmaatregelen, waarvan de goede toepassing wegens de eigenaardige gesteldheid der stallen meer dan ergens buitengewone zorg en nauwlettendheid vordert.

8°. Herhaaldelijk is beweerd, dat het toezicht in het spoelingsdistrict in vele opzichten te wenschen overlaat. Inzonderheid heeft eene commissie van afgevaardigden der groote landbouwmaatschappijen zich met klachten en beschuldigingen aangaande dat toezicht tot Uwe Excellentie gewend. Aangezien ons echter niet opgedragen was een onderzoek naar de gegrondheid dier klachten en beschuldigingen in te stellen, hebben wij ons daarvan onthouden.

De meest zekere maatregel om, in een bepaalden kring gelijk het spoelingsdistrict is (waar het vee der spoelingstallen driemaal 'sjaars door nieuw aangekocht vee vervangen wordt) tot de vernietiging van alle longziektesmetstof, en bijgevolg tot geheele uitroeiing der longziekte te geraken, zal natuurlijk hierin bestaan, dat in zoodanigen kring gedurende een zekeren tijd het houden van rundvee verboden wordt en intusschen ontsmetting der stallen op groote schaal plaats heeft.

Geheel afgezien van de buitengewoon groote kosten, die dergelijke maatregel noodwendig zou meebrengen, moet er op gewezen worden, dat het zoogenaamd spoelingsdistrict, dat is de streek der spoelingstallen, zich verder uitstrekt dan de grenzen van den kring die thans als het spoelingsdistrict aangeduid wordt. Het zou dus zeer wel kunnen gebeuren, dat de bedoelde uiterst dure maatregel later onvoldoende zou blijken, omdat hij niet ruim genoeg toegepast was. Dezen maatregel meenen wij dan ook buiten verdere beschouwing te moeten laten.

Naar onze meening dient in het spoelingsdistrict de uitroeiing der longziekte beproefd te worden door de gezamenlijke, gelijktijdige toepassing van de *inenting van al het rundvee* dat aanwezig is en verder ingevoerd wordt en de *afmaking van het longziek en mede van het van longziekte verdacht vee*.

De *afmaking* is als stelsel in het spoelingsdistrict onvoldoende gebleken, omdat zij, waar noodig, niet zóó tijdig tot uitvoering kon komen, dat besmetting van ander vee geheel werd voorkomen. In het spoelingsdistrict kan bijgevolg de (eenige) *oorzaak* der ziekte langs dezen weg niet bestreden, d. i. de *smetsstof* niet ten volle uitgeroeid worden.

Niet beter is het er met de *inenting* gegaan. De toepassing van dit stelsel heeft wel is waar in nauwkeurigheid te wenschen overgelaten, inzonderheid wegens gebrek aan entstof, maar ook indien het zoo streng mogelijk toegepast werd, zou wel eene zeer aanzienlijke vermindering der ziekte te wachten zijn, hare geheele uitroeiing echter, indien zij ooit gelukken mocht, naar alle waarschijnlijkheid een tijdsverloop van vele jaren vorderen. Om de longziekte, in eenige streek waar zij heerscht, geheel uit te roeien, door de *vatbaarheid* der aldaar aanwezige runderen weg te nemen, is de *inenting* geen geheel afdoend middel — en allerminst in eene zoo veerijke streek als het spoelingsdistrict.

Van de gelijktijdige toepassing van beide maatregelen of stelsels, gepaard met zorgvuldige ontsmetting, mag op voldoende grond verwacht worden dat zij het doel kan doen bereiken.

Het is wel waar sedert eenigen tijd ten onzent gebruikelijk geworden om die beide stelsels

van bestrijding tegenover elkaar te stellen en ze te beschouwen als ware het eene lijnrecht in strijd met het andere. Eene afdoende reden voor deze meening zal wel niet te geven zijn.

Waar beide samenwerken — de *inenting*, om bij een zoo groot mogelijk getal runderen den *aanleg* of de *vatbaarheid* weg te nemen, en daardoor de ziektegevallen zooveel mogelijk te voorkomen; de *afmaking*, *ook der verdachte runderen*, om daardoor de aanwezige en hier en daar nog ontstaande *oorzaak* (smetstof), met de dieren waarin zij zich ontwikkelt, zooveel en zoo spoedig mogelijk te vernietigen — waar beide, aldus naast elkaar in werking, elkaar ondersteunen, mag het bereiken van het doel op beter grond verwacht worden dan waar slechts het eene of het andere stelsel werd toegepast.

Tegen de *inenting* is echter reeds jaren geleden door zeer enkelen hier te lande een bezwaar geopperd, dat, indien het inderdaad bestond, dezen maatregel in elk geval ongeschikt zou maken ter uitroeiing van de longziekte. Door het inenten, zoo werd beweerd, wordt de smetstof der ziekte in de stallen gebracht, de in de stallucht zich verspreidende smetstof wordt door de runderen ingeademd en tast de longen der pas geënte maar alsdan nog geenszins voor de ziekte onvatbaar geworden runderen aan; en aldus zou de *inenting* een middel zijn, om wel toeneming en bestendiging der ziekte ter plaatse in de hand te werken, niet om hare onderdrukking en uitroeiing te verkrijgen.

In den vermeenden grond voor deze bewering wortelt stellig ook de bedoelde tegenstelling, waarin men de beide stelsels onderling plaatst.

Dat bij het verrichten der *inenting* in een stal, door het slordig omgaan met groote hoeveelheid entstof of zelfs met gedeelten van zieke longen, een dergelijk gevaar ontstaan kan, valt niet te ontkennen. Het is ook zeer wel mogelijk, zelfs niet onwaarschijnlijk, dat een en andermaal het inenten langs den aangegeven weg gevallen van longziekte veroorzaakt heeft, die alsdan later aangaande het nut der *inenting* gereeden twijfel deden ontstaan. Dergelijk nadeelig gevolg moet echter niet aan het middel zelf geweten, maar geheel op rekening van de wijze van aanwending gesteld worden. De Regeering heeft zich dan ook te recht door deze tegenwerping niet laten weerhouden de algemeene *inenting* in het spoelingsdistrict te beproeven.

Nu is echter in den laatsten tijd, bepaaldelijk met betrekking tot de spoelingsstallen, hetzelfde bezwaar tegen de *inenting* aangevoerd. Maar op nog veel ernstiger grond, indien namelijk het daaromtrent geopperd vermoeden eene werkelijkheid ware. De spoelingsstallen, zoo wordt beweerd, zijn door den aard van het vocht, dat hunne wanden en alle er in aanwezige voorwerpen bedekt, in verband met de hooge temperatuur die er heerscht, bij uitstek geschikte plaatsen om de smetstof der longziekte buiten de longen der dieren zich te laten vermenigvuldigen. Zij zouden als ware kweekplaatsen dier smetstof te beschouwen zijn. En daardoor zou dan het gevaar zijn gegeven, dat ook geringe hoeveelheden smetstof, en aldus ook de aan de geënte plaats klevende entstof, hier een bijzonder vruchtbaren bodem zouden vinden om zich in de ruimste mate te vermenigvuldigen.

Deze meening is voornamelijk niet anders dan eene veronderstelling, die wel is waar verband houdt met de jongste vorderingen der kennis op het gebied van smetstoffen en besmetting in het algemeen, maar die verre van bewezen is en in geen geval tot richtsnoer bij de bestrijding der longziekte in het spoelingsdistrict genomen kan worden. Reeds daarom niet, omdat met haar in lijnrechten strijd is het feit, dat de algemeene *inenting*, al is zij op zichzelf niet bij machte gebleken om de ziekte aldaar uit te roeien, toch stellig de gevallen van longziekte in het spoelingsdistrict zeer aanmerkelijk in aantal heeft doen afnemen. Zelfs in die mate, dat herhaaldelijk groot gebrek aan entstof heeft bestaan omdat zich zoo weinig ziektegevallen meer voordeden en daardoor geene zieke longen voor het verzamelen

van entstof ter beschikking waren. Ware de aangehaalde meening juist, dan had de uitkomst eene andere en wel eene geheel tegenovergestelde moeten zijn.

Waar runderen tegen longziekte ingeënt worden, is het steeds veiliger te achten de inenting buiten en niet in den stal te verrichten. Dit geldt buiten het spoelingsdistrict evenzeer als voor de spoelingstallen; maar voor de laatste stellig in nog veel sterkere mate, omdat zij door hunne bekrompen inrichting en donkerheid het voor den veearts en zijne helpers zeker uiterst moeilijk, zoo niet onmogelijk maken om steeds naar behooren te zorgen dat de entstof (smetsstof) niet op zoodanige wijze in den stal verspreid rake dat zij voor de dieren gevaar kan opleveren.

Om de vereenigd in werking te brengen maatregelen zoo goed mogelijk uit te voeren, in dier voege dat zij de meeste kans van slagen aanbieden, verdienen allereerst de volgende punten in het uitvoeringsplan te worden opgenomen.

Ten behoeve van:

I. *Algemeene inenting.*

a. De oprichting van een inentings-station op een geschikt gelegen terrein, waarheen al het vee, dat in het spoelingsdistrict ingevoerd wordt, onmiddellijk na den invoer gebracht moet worden en waar het zoodra mogelijk de inenting behoort te ondergaan;

b. de inenting aan dit station te doen verrichten door veeartsen die uitsluitend daarmee belast zijn, maar geheel onder toezicht van den districtsveearts en naar de regelen door dezen daarvoor te stellen;

c. het steeds voorradig zijn van geschikte entstof te verzekeren, door die stof een of meermalen 's weeks te Hasselt door een Nederlandsch veearts (b. v. den plaatsvervangenden districtsveearts L. T. JANNÉ te Maastricht), ter zijde gestaan door den régisseur PREETERS aldaar, te doen verzamelen en aan het adres van den districtsveearts, aan het inentingsstation in het spoelingsdistrict te doen toezenden.

d. Bovendien behooren de met de inenting belaste veeartsen het in te enten vee te voren nauwkeurig op te nemen, en zich zooveel mogelijk te overtuigen, dat er geen grond bestaat dat vee als van longziekte verdacht te beschouwen. Door dezen maatregel kan, voor zooveel dit bereikbaar is, gewaakt worden tegen den onmiddellijken of middellijken invoer van longziekte uit het buitenland naar het spoelingsdistrict.

Ten behoeve van:

II. *Afmaking van ziek en verdacht vee.*

a. Verscherping van het toezicht op de naleving en de uitvoering van de bestaande voorschriften houdende politiemaatregelen tegen de longziekte; aldus wat betreft de tijdige aangifte in geval van ziekte of van vermoeden dat zij bestaat, het toezicht op de veestallen, het toezicht op het veevervoer in het algemeen enz.;

b. de afmaking van het zieke en het verdachte vee (resp. de slachting van het zieke vee vanwege den eigenaar) met den meesten spoed doen plaats hebben;

c. slachtplaatsen voor ziek en verdacht vee, die door hunne ligging gevaar opleveren voor het vee in nabijgelegen stallen, door andere vervangen, en de slachtplaatsen voorzien van de noodige gelegenheid en middelen om ter plaatse zelve de borst- en buiksingewanden van longziek vee onschadelijk te maken en de huiden van dit vee te ontsmetten;

d. ruimere toepassing van het recht tot onteigening en vernietiging van zoodanige gedeelten van stallen, waarvan het ellendig materiaal en de constructie eene volledige ontsmetting niet wel mogelijk of althans hoogst bezwarend maken, zoodat het gevaar ont-

gaan worde van later in dezelfde stallen door achtergebleven smetstof de ziekte opnieuw tot ontwikkeling te laten komen.

e. het volgen van meer vaste voorschriften bij het ontsmettingswerk, waarvoor een ontwerp van een gewijzigd ontsmettings-regulatief, als onderdeel van dit rapport, Uwe Excellentie weldra zal worden aangeboden;

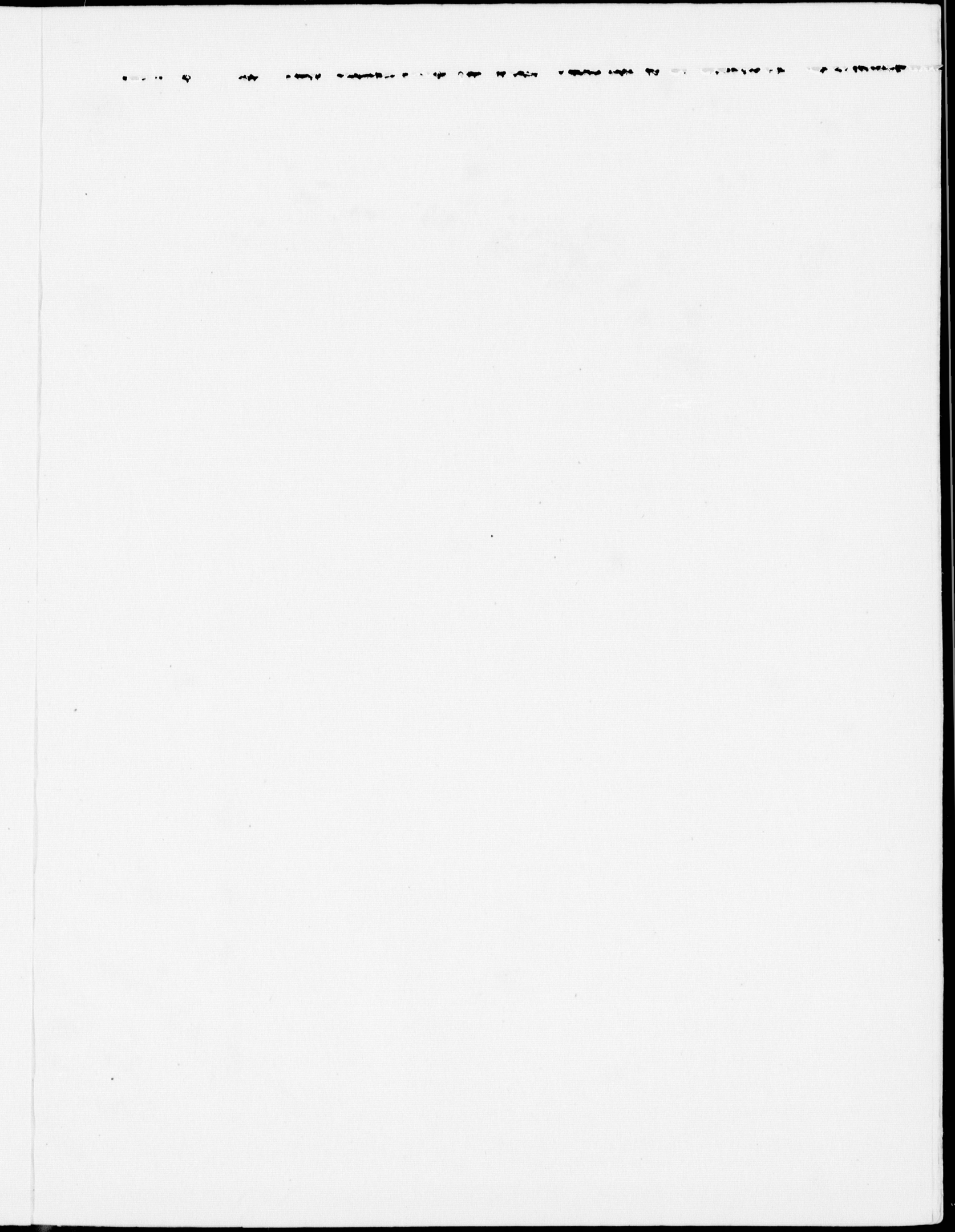
f. de aanstelling, zoo noodig, van een bepaald personeel, dat onder toezicht van den districtsveearts, en volgens door dezen te geven nadere aanwijzingen, uitsluitend belast is met de uitvoering der ontsmettingsmaatregelen, dat met de wijze van aanwending der daarbij te gebruiken middelen goed vertrouwd is en voldoende waarborg geeft dat het zijne taak met ernst en nauwgezetheid zal volbrengen;

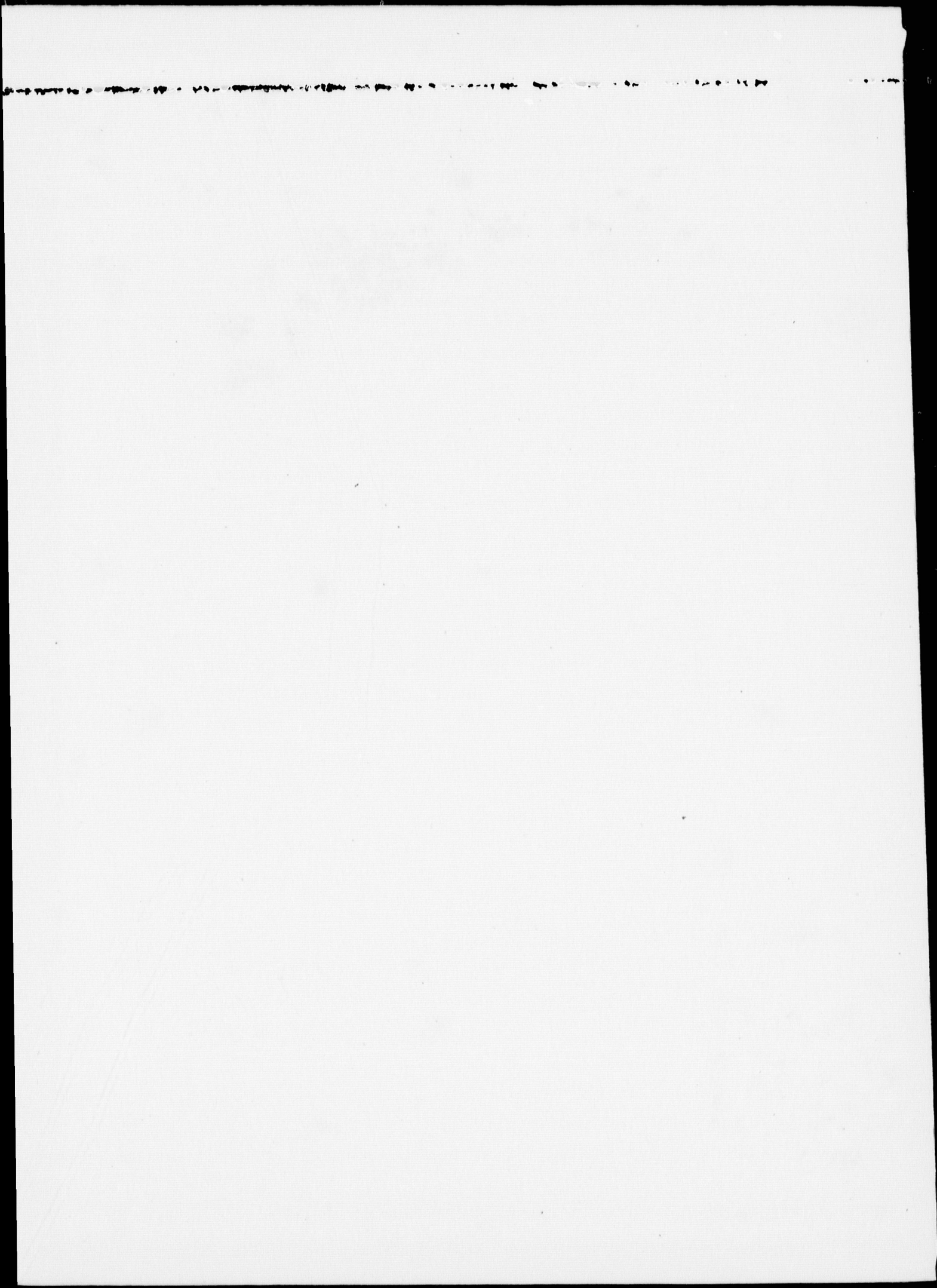
g. Ten slotte de opmerking, dat zeer ernstig overwogen dient te worden, of het vervoer van gezond vee van den eenen stal naar den anderen, dat in het spoelingsdistrict ook na de invoering der bijzondere bepalingen voor dezen kring (Koninklijk besluit van 17 Augustus 1878, *Staatsblad* n°. 28) vrijgelaten bleef, niet behoort te worden verboden. Door dergelijk verbod, mits onder streng toezicht gehandhaafd, zou ongetwijfeld de gelegenheid tot verspreiding van smetstof zeer aanzienlijk verminderd worden.

's Gravenhage, 2 December 1884.

RUYSCH.

A. W. H. WIRTZ.

1879 van 29 December - 25 Januari

VERKLARING
der teekens.

—————	1878.
+++++	1879.
-----	1880.
◆◆◆◆◆	1881.
-----	1882.
=====	1883.
-----	1884.

Voor 1878 is
het 1^e Tijdperk niet opgegeven,
het Tweede Tijdperk loopt
van 27 Januari - 23 Februari.
Voor de volgende jaren
loopt het 1^e Tijdperk als volgt:

1879 van 29 December - 25 Januari

1880 . 26 . -24 .

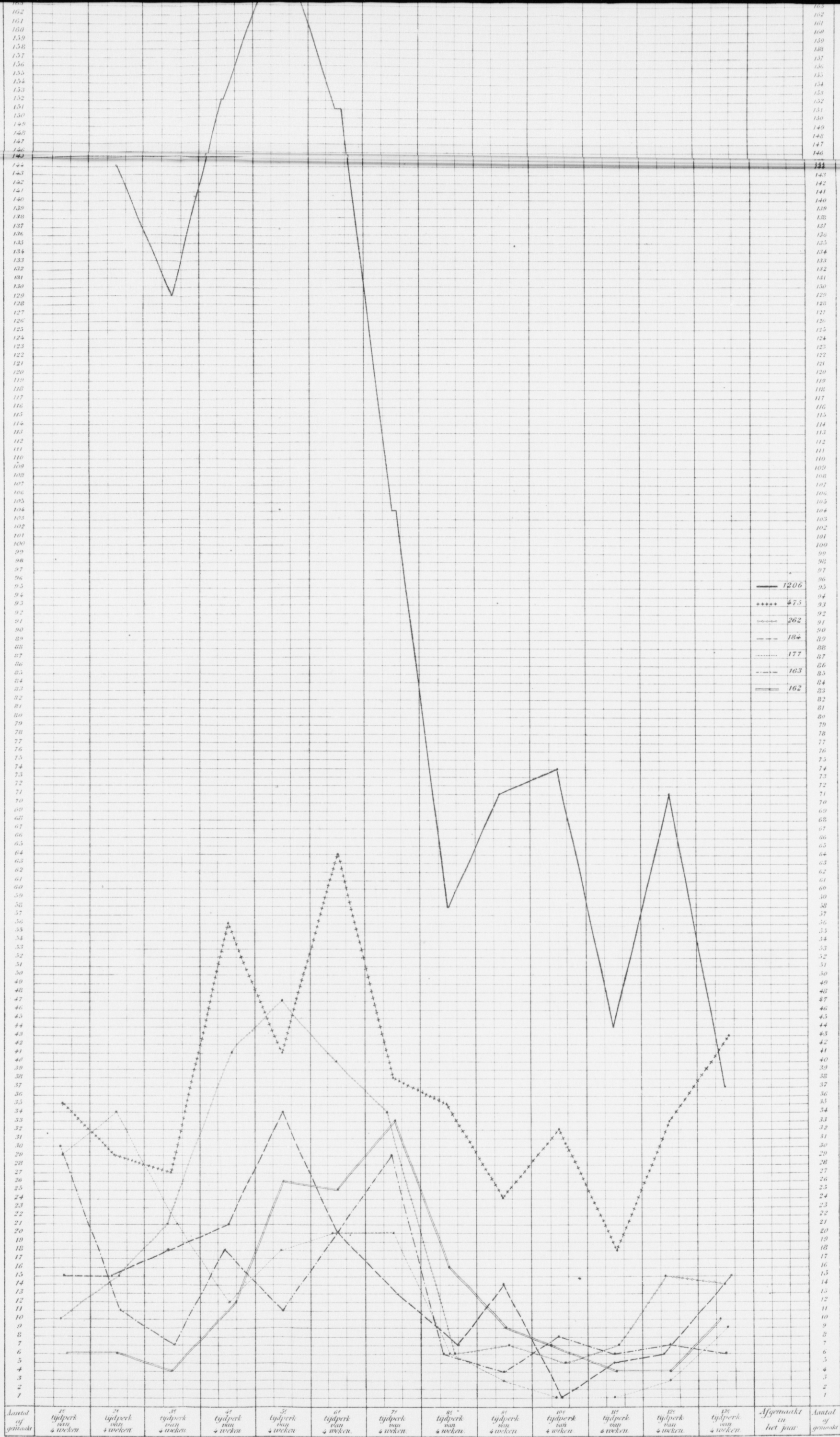
1881 . 26 . -22 .

1883 . 31 . -27 .

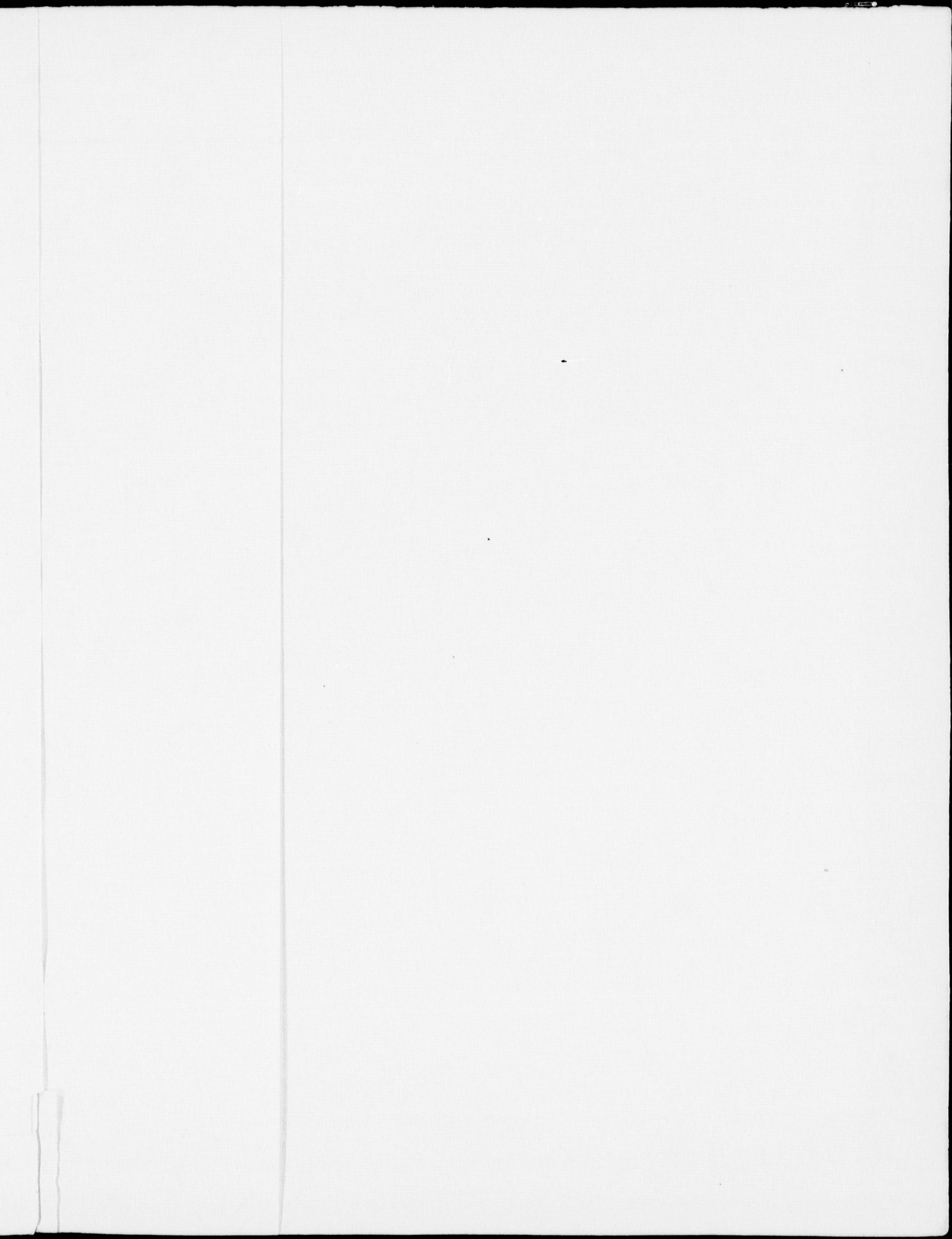
1884 . 30 . -26 .

VERKLARING der teekens

— 1878.
+ + + + + 1879.
- - - - - 1880.
- - - - - 1881.
- - - - - 1882.
- - - - - 1883.
- - - - - 1884.

C. 5590

0.

2.